

När skrivande blir undersökande

Vi skriver av många olika anledningar. För att komma ihåg, för att instruera, för att berätta, för att roa... Ibland skriver vi för att undersöka. Undersöka vad? Naturligvis något som vi inte riktigt förstår och därför undrar över.

Skrift är samtidigt ett prestigefullt språkmedium. Tryckt skrift uttrycker ofta motsatsen till oförståelse och undran. Det är inte så konstigt, eftersom trycksaker är det färdiga resultatet av långvarigt arbete.

Det här ställer till det för den som börjar skriva undersökande. En av svårigheterna med att skriva om svåra saker är att våga böttna i precis den *brist* på förståelse som man har. Det gäller att sätta fingret (eller pennspetsen, eller tangenterna) på precis *oförståelsen*.

I stället skriver man gärna snabbt ihop en fasad av ord som döljer oförståelsen. Man härmar stilen i färdiga trycksaker. Man börjar alltså i fel ände. Man börjar i slutet.

Om man bara saktar ner och frågar sig själv: Vad förstår jag egentligen här? Vad förstår jag inte? Och sedan ärligt skriver ner det – i form av frågor – så börjar man snart skriva på ett sätt som rotar i det som behöver klargöras.

I samma ögonblick som skrivandet får kontakt med oförståelsen, blir skrivandet undersökande. Det blir levande, eftersom man inte skriver som om man redan vore färdig. Man gör upptäckter och växer under arbetes gång.

Jag vill likna det vid att våga kasta sig ut i skidbacken för första gången och våga lita på att man kan svänga fram och tillbaka så att man håller en fart som man själv hänger med i.

Motsvarigheten till "svängandet" är frågorna som man med jämna mellanrum ställer utifrån sin oförståelse. Utan frågorna rusar man snart fram i störtloppsfart och riskerar att bryta nacken.

Dessa frågor inleds ofta med ett litet, oroande ord, nämligen ordet "men". "Men är det verkligen så?"; "Men borde inte i så fall...?"; "Men kan man inte tänka sig att...?"; "Men hur kan man veta något sådant?" Ständigt något hake! All-

tid någon oklarhet! Ordet "men" är kanske det vanligaste ordet när man filosoferar.

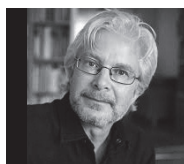
Att skriva undersökande är att tänka. Därför liknar filosofi inget yrke, för här är det din bristande kompetens som driver arbetet framåt. En filosof har snarast huvudet fullt av frågor: "Men...?".

Vet man detta, så kan man vända på steken och fråga: Hur pass lysande intellekt var egentligen de filosofer som vi beundrar som stora tänkare? Vi föreställer oss dem gärna som sprudlande fontäner av skarpsinniga iakttagelser. Det är vad deras lysande verk får oss att tro. Verken är (nästan) perfekta; därför måste intellekten som verken sprudlade ur ha varit (nästan) perfekta.

Men det kan vara precis tvärtom. Lysande verk kan härstamma från en förmåga att under lång tid *uthärda* okunighet, bristande klarsyn och osäkerhet – eftersom sådana brister kan motivera allvarliga motåtgärder och långvarigt hårt arbete. Strävan att övervinna osäkerhet och egna brister kan *leda till* de mest lysande verk.

Det är alltså inte omöjligt att dessa stora tänkare var människor som älskade sin egen osäkerhet, eftersom den gjorde dem uppmärksamma på vad som kräver mer arbete: "Här är en svårighet jag måste ta på större allvar!" Men det är en moralisk kvalitet snarare än en intellektuell förmåga.

Skäms inte för din osäkerhet, utan värdesätt den som din viktigaste tillgång! Eller som **Brian Eno** påpekade: Människor skulle vara lyckligare och mer kreativa om de visste att "beautiful things grow out of shit".

Pär Segerdahl är docent i filosofi, redaktör för "Etikbloggen" och verksam vid Centrum för bioetik vid Uppsala universitet